

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

ศาสนาคริสต์กับการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชนโนนประเสริฐ

ตำบลพะลาน จังหวัดอุบลราชธานี

**Christianity and the Economic, Social and Cultural Changes of the
Nonprasert Community in Phalan Sub-District, Natan District,
Ubon Ratchatani Province**

คณินิด รุ่งเรือง (Kanungnit Lungraung)¹ ปณัฏฐร หมอยาคี (Panachatr Moryadee)²

จันทร์สมร ชัยศักดิ์ (Chansamone Saiyasak)³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ประวัติความเป็นมาของศาสนาคริสต์ในชุมชนโนนประเสริฐ จังหวัดอุบลราชธานี (2) วิธีการดำเนินงานของศาสนาคริสต์ในชุมชนโนนประเสริฐ จังหวัดอุบลราชธานี และ (3) การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชนโนนประเสริฐ จังหวัดอุบลราชธานี ภายหลังการเข้ามาของศาสนาคริสต์ วิธีวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ นักการศาสนา จำนวน 5 คน และประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนโนนประเสริฐ จำนวน 15 คน เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการวิเคราะห์เชิงพรรณนาผลของการวิจัยพบว่า 1) การเข้ามาของศาสนาคริสต์ในชุมชนโนนประเสริฐ จังหวัดอุบลราชธานี ครั้งแรกภายใต้การนำของศาสนาจารย์ ดร. จันทร์สมร ชัยศักดิ์ โดยเผยแพร่ในกลุ่มเครือญาติ ก่อน และจึงขยายไปสู่ประชาชนภายในหมู่บ้าน 2) วิธีการดำเนินงานของศาสนาคริสต์ในชุมชนโนนประเสริฐ จังหวัดอุบลราชธานี ที่สำคัญคือการวางรากฐานด้านการศึกษา เศรษฐกิจ สังคม และยังคงรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนไว้ควบคู่กับศาสนาคริสต์ 3) การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ภายหลังการเข้ามาของศาสนาคริสต์ ชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงไปทุกด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ มีการประกอบอาชีพใหม่ๆ ในชุมชน ได้แก่ ครัว ข้าวขาย อาสาสมัคร ฯลฯ ด้านสังคม เน้นไปที่การสร้างคามเข้มแข็งให้กับคนในชุมชนด้วยการเพิ่มค่านิยมในการศึกษา โดยส่งเสริมให้บุตรหลานได้เรียนต่อในประเทศและต่างประเทศ ด้านวัฒนธรรม เป็นชุมชนที่นับถือศาสนาคริสต์และประพฤติปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาอย่างเคร่งครัด ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นอีสาน

คำสำคัญ : ศาสนาคริสต์ ชุมชนโนนประเสริฐ

1 มหบัณฑิตหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาไทยคดีศึกษา สาขาศิลปศาสตร มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
kanungnit421@gmail.com

2 รองศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาศิลปศาสตร มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช pannachats kanungnit421@gmail.com

3 ศาสตราจารย์ csaiyasak@mekongevan.org

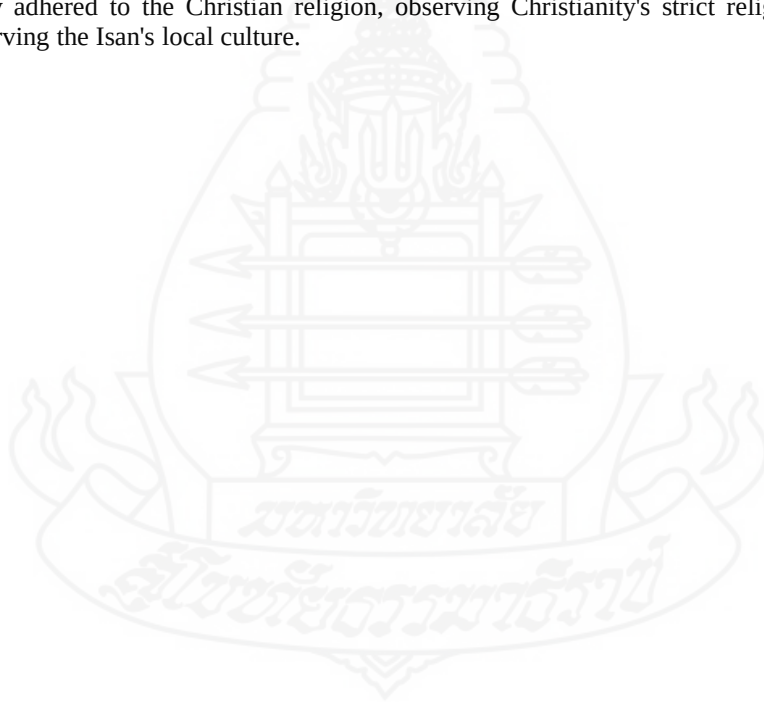

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

Abstract

The objective of this research were to study (1) the history of the Christian religion in Nonprasert community, Ubon Ratchathani Province, (2) the approach used by Christianity in the Nonprasert community, Ubon Ratchathani, and (3) the economic, social, and cultural changes of the Nonprasert community, Ubon Ratchathani, subsequent to the arrival of Christianity. This was a research qualitative research. The sampling consisted of 5 religious leaders and 15 people residing in the Nonprasert community. Data were collected by using unstructured interviews, participatory and non-participatory observations. The Data were analyzed and then study findings were Presented by means of a descriptive analysis. The results of the study showed that: (1) the arrival of Christianity in the Nonprasert community, Ubon Ratchathani Province, was initiated under the leadership of Rev. Dr. Chansamone Saiyasak who first spread Christianity to his kinship and then extended to the people in the village; (2) the major approach used in the implementation of the Christian work in the Nonprasert community, Ubon Ratchathani Province, was the laying of the educational, economic and social foundations as well as the preserving of traditional culture of the community in conjunction with Christianity; (3) after the coming of Christianity, the Nonprasert community experienced transformation with regard to its economy, society and culture. Economically, the people assumed new profession in the community such as teachers, merchants, and volunteers, etc. Socially, the emphasis was placed on strengthening the community by stressing the value of education and supporting the children in the community to further their study within the country as well as in a foreign country. Culturally, the community adhered to the Christian religion, observing Christianity's strict religious teaching along with preserving the Isan's local culture.

Keywords: Christianity, Nonprasert community

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

บทนำ

ศาสนานับเป็นสถาบันที่มีความสำคัญต่อความมั่นคงของชาติสถาบันหนึ่ง เนื่องจากศาสนาเป็นแกนหลักด้านจิตใจในการหล่อหลอมบุคคลให้เกิดการพัฒนาเป็นคนดีมีคุณธรรม จริยธรรมและพัฒนาสังคมให้เป็นสังคมที่มีคุณภาพ ดังนั้นรัฐบาลจึงให้ความสำคัญกับการส่งเสริมงานด้านศาสนาและการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมแก่ประชาชนอย่างชัดเจน โดยประเทศไทยเป็นประเทศที่ให้สิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนในการเลือกนับถือศาสนา ซึ่งในปัจจุบันมีองค์การศาสนาที่ทางราชการไทยให้การรับรองอยู่ 5 ศาสนา ประกอบด้วย ศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์ ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู และศาสนาสิกข์ (เรียงฤทธิ์ พหลนามอินทร์ 2552: 2) ศาสนาคริสต์เป็นศาสนาที่เกิดขึ้นในทวีปเอเชีย และเผยแพร่อย่างรุ่งโรจน์ในโลกตะวันตก ประวัติศาสตร์ของศาสนามีความยาวนานสืบทอดมาจากศาสนาฮิว แต่ก็ได้มีการต่อต้านจากศาสนาฮิวในช่วงของการเผยแพร่ศาสนา คือ ในสมัยที่พระเยซูออกสั่งสอนประชาชน อย่างไรก็ตาม ศาสนาคริสต์ยังคงยืนหยัดต่อสู้กระแสของสังคมตะวันตกในสมัยนั้นมาได้ ทั้งนี้เพราะนักเผยแพร่ศาสนามีจิตใจศรัทธาพระเจ้าอย่างเด็ดเดี่ยวและมุ่งมั่นจึงประสบความสำเร็จ ทำให้ชาวตะวันตกในสมัยต่อมาได้เข้าสู่กระแสศรัทธาในพระเจ้าเป็นเจ้า ศาสนาคริสต์ได้เข้ามามีอิทธิพลในความรู้สึนึกคิดและจิตใจของชาวโลกตะวันตกในสมัยกลางของยุโรป ศาสนจักรได้เข้ามามีบทบาทแทนอาณาจักรโรมันทั้งในด้านศาสนา การเมือง การปกครอง ประเพณีและวัฒนธรรม พระสันตะปาปาได้รับการยกย่องให้เป็นราชาแห่งราชาทั้งหลาย มีอำนาจเต็มที่ในการกำหนดบทบาทวิถีชีวิตของคนในสมัยนั้น และมีอิทธิพลครอบคลุมทั่วทั้งทวีปยุโรป อเมริกา และแอฟริกา ในปัจจุบันซึ่งเป็นยุคแห่งข้อมูลข่าวสาร ศาสนาคริสต์ยังคงเป็นที่ยอมรับของสังคมโดยทั่วไป ในฐานะที่เป็นศาสนาหนึ่งซึ่งมีผู้นับถือมากที่สุด (จี ไมเคิล เอ็ปปิง 2548: 224-229, <http://www.wikipedia.org>, 2555: เว็บไซต์) ในประเทศไทยการเผยแพร่ศาสนาคริสต์เริ่มต้นพร้อมกับการเข้ามาของโปรเตสแตนต์แต่สมัยอยุธยาด้วยการส่งทูตเข้ามาเจริญสัมพันธไมตรีกับไทย นิิกายแรกที่เข้ามาเผยแพร่ คือ นิิกายโรมันคาทอลิก (Catholic) ซึ่งมีคณะฟรันซิสกัน (Franciscan) ใน พ.ศ. 2125 คณะเยซูอิต (Jesuits) ใน พ.ศ. 2150 คณะอะกุสตีเนียน (Augustinian) ใน พ.ศ. 2220 เดียว อุค ลี 2539: 71) ต่อมาในรัชสมัยของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช มีมิชชันนารีจากฝรั่งเศสเริ่มเข้ามาเผยแพร่ศาสนาอย่างกว้างขวาง โดยได้รับการสนับสนุนจากพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ที่ต้องการจะเผยแพร่ศาสนาควบคู่กับการขยายอิทธิพลของฝรั่งเศสไปยังดินแดนต่างๆ ทั่วโลก ฝรั่งเศสใช้ศาสนาเป็นเครื่องมือในการแผ่อิทธิพลในเมืองไทยโดยมีมิชชันนารีเป็นผู้นำ (พรณี พลไชยยา 2536: 1-2)

ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวแห่งกรุงรัตน โกสินทร์ มีกลุ่มมิชชันนารีนิิกายโปรเตสแตนต์ (Protestant) จากประเทศสหรัฐอเมริกา ได้ทยอยกันเข้ามาเผยแพร่ศาสนา จากเดิมที่มีแต่เพียงนักบวชคาทอลิกชาวยุโรปเท่านั้น กลุ่มมิชชันนารีคริสเตียนกลุ่มแรกได้เดินทางมาถึงเมื่อ พ.ศ. 2371 เป็นมิชชันนารีชาวอเมริกันรวม 3 คณะ คือ คณะแบ็บติสต์ คณะเพรสไบทีเรีย และสมาคมหมอสอนศาสนาอเมริกัน โปรเตสแตนต์เหล่านี้ทำงานอย่างเข้มแข็ง นอกจากเผยแพร่ศาสนาแล้วยังแปลพระคัมภีร์ไบเบิลและคำสอนต่างๆ เป็นภาษาไทย และได้พิมพ์คำแปลเหล่านั้นออกเผยแพร่ด้วย (สุพรรณิ ชะโลธรและคณะ 2548: 26-27) พันธกิจของมิชชันนารีอเมริกันมีเป้าหมายคือ การเผยแพร่ศาสนาคริสต์นิิกายโปรเตสแตนต์ของสหรัฐอเมริกา โดยการชักชวนคนไทยให้เป็นคริสเตียนในแบบวัฒนธรรมของตน คนไทยถือว่ามิชชันนารีชาวอเมริกันเป็นผู้สืต่อวัฒนธรรมตะวันตก

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

ส่วนผู้นำไทยก็ยินดีสนับสนุนมิชชันนารีชาวอเมริกันเพราะเห็นว่าชาวอเมริกันไม่สนใจเรื่องการค้าอาณานิคมและไทยมีความต้องการวิทยาการตะวันตกที่มิชชันนารีนำเข้ามาสู่สังคมไทย ด้วยเหตุนี้คนไทยส่วนใหญ่ยอมรับบทบาทของมิชชันนารีชาวอเมริกันในด้านการศึกษาและการแพทย์ (เลียว อูค ลี 2539: 111-112)

การเผยแพร่ศาสนาคริสต์ในดินแดนต่างๆ ของไทย ดินแดนอีสานเป็นดินแดนที่มีลักษณะพิเศษตรงที่เป็นหัวเมืองใหญ่อยู่ห่างไกลความเจริญจากส่วนกลาง การคมนาคมในอดีตไม่สะดวก พื้นที่ที่มีความทุรกันดารประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ นับถือผีสงเทวดาและเชื่อถือโหราศาสตร์สิ่งศักดิ์สิทธิ์ด้วย (พรณี พลไชยา 2536: 6) จึงเป็นเรื่องยากที่จะสามารถเผยแพร่ศาสนาอื่นๆ เข้ามาได้ แต่ถ้าพิจารณาให้ดีจะพบว่าดินแดนอีสานก็ยังสามารถเป็นหัวเมืองที่มิชชันนารีโรมันคาทอลิกเข้ามาเผยแพร่ศาสนาและประสบผลสำเร็จในหลายท้องถิ่น โดยสามารถทำให้ประชาชนในหลายท้องถิ่นหันมานับถือศาสนาคริสต์

การเผยแพร่ศาสนาคริสต์ที่ผ่านมาในประเทศไทยในบางชุมชนนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงและพัฒนา แต่มีหลายชุมชนที่ศาสนาคริสต์แพร่เข้าไปและไม่ได้มีการตอบรับจากคนในชุมชนเท่าที่ควร หรือในบางชุมชนเช่น โนนประเสริฐ ที่ศาสนาคริสต์ นิกายโปรเตสแตนต์เผยแพร่เข้าไปและมีการตอบรับอย่างดีจากประชาชน โดยจะเห็นได้จากการที่ประชาชนหันมานับถือในศาสนาคริสต์และยังนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงในหลายๆ ด้าน

ดังนั้น ผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญในเรื่องศาสนาคริสต์กับการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนโนนประเสริฐ ตำบลพะลาน อำเภอนาดาล จังหวัดอุบลราชธานี โดยจะศึกษาการเข้ามาของศาสนาคริสต์ วิธีการดำเนินงาน และการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ภายหลังการเข้ามาของศาสนาคริสต์ เพื่อเป็นกรณีตัวอย่างของชุมชนที่มีการเปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการเข้ามาของศาสนาคริสต์ในชุมชนโนนประเสริฐ จังหวัดอุบลราชธานี
2. เพื่อศึกษาวิธีการดำเนินงานของศาสนาคริสต์ในชุมชนโนนประเสริฐ จังหวัดอุบลราชธานี
3. เพื่อศึกษาลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชนโนนประเสริฐ จังหวัดอุบลราชธานีหลังการเข้ามาเผยแผ่ศาสนาคริสต์

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษการวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเรื่อง ศาสนาคริสต์กับการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชนโนนประเสริฐ ตำบลพะลาน จังหวัดอุบลราชธานี วิธีการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาจากเอกสาร และการเก็บข้อมูลภาคสนาม การเลือกประชากร กลุ่มตัวอย่าง ใช้แบบเจาะจงประกอบด้วย 1) ศิษยาภิบาล ศาสนาจารย์ ผู้ปกครอง จำนวน 5 คน 2) มิชชันนารี ครูสอนศาสนา จำนวน 6 คน และ 3) คริสตชนในชุมชน จำนวน 12 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เจาะลึกทั้งมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

ผลการวิจัย

1. การเข้ามาของศาสนาคริสต์ในชุมชนโนนประเสริฐ จังหวัดอุบลราชธานี การเข้ามาของศาสนาคริสต์ในชุมชนโนนประเสริฐนั้นเกิดขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2535 โดย จันทรสมร - นางพัชรินทร์ ชัยศักดิ์ ซึ่งเป็นหลานชายและหลานสะใภ้ของนายพิพพาและนางคำมี ทะยะสุทธิ์ ทั้งสองได้เดินทางกลับจากประเทศสหรัฐอเมริกามาประเทศไทยเพื่อเยี่ยมปู่ ย่า อา รวมทั้งญาติพี่น้อง ที่ตำบลพะลาน อำเภอนาตาล จังหวัดอุบลราชธานี และเพื่อเผยแผ่ศาสนาในกลุ่มเครือญาติ ซึ่งก็ทำให้ปู่กับย่าหันมานับถือในศาสนาคริสต์รวมทั้งลูกหลานคนอื่นๆ ด้วย จากนั้นได้เผยแผ่ไปยังญาติพี่น้องใกล้ชิด ซึ่งประสบผลสำเร็จทำให้เครือญาติหันมายอมรับนับถือในศาสนาคริสต์ ต่อมาจึงเผยแผ่ไปยังหมู่บ้านใกล้เคียงโดยมีนายอุครและนางอารยา ยศบุญ ด้วยการจับรถจักรยานยนต์ออกไปตามหมู่บ้านเพื่อพบปะและเยี่ยมเยียนชาวบ้าน เป็นการสร้างความสัมพันธ์กับชาวบ้านก่อน มีการอธิษฐานเผื่อคนป่วยและได้นำพระคัมภีร์ออกไปเผยแผ่ด้วย

2. วิธีการดำเนินงานของศาสนาคริสต์ในชุมชนโนนประเสริฐ จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อศาสนาคริสต์ได้วางรากฐานในชุมชนโนนประเสริฐ จังหวัดอุบลราชธานีแล้ว จากนั้นก็ได้เริ่มเตรียมการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการตั้งโรงเรียนมีขึ้นใน พ.ศ. 2544 ใช้ชื่อว่าโรงเรียนเอสเธอร์คริสเตียน ต่อมามีการพัฒนาขึ้นเรื่อยๆ จนถึงปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนพรเมตตาคริสเตียน สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 เพื่อสอนวิชาสามัญควบคู่ไปกับการสอนคำสอนของศาสนาให้เยาวชนด้วย โดยจัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงมัธยมศึกษาและการเรียนการสอนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ การมีโรงเรียนในชุมชนมีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ผู้ปกครองให้ความสำคัญกับการศึกษาและส่งบุตรหลานให้เรียนจบในระดับสูงเพื่อจะนำไปใช้ในการประกอบอาชีพและนำความรู้มาพัฒนาชุมชนของตนเอง การก่อตั้งสถาบันพระคริสตธรรมแม่น้ำโขงเพื่อสอนศาสนาคริสต์ให้กับคริสเตียนในชุมชนและคริสเตียนจากที่อื่นๆ นอกจากนี้ยังสามารถนำความรู้ด้านศาสนศาสตร์ไปใช้โดยการเป็นครูสอนศาสนาในโรงเรียนของชุมชนด้วย ในด้านเศรษฐกิจ การประกอบอาชีพในชุมชนระยะแรกๆ เป็นการทำเกษตร (ทำนา ปลูกผัก) ทำแบบพอกิน ต่อมามีการดำเนินงานโดยการส่งเสริมให้ทำอาชีพเสริม เช่น การเลี้ยงปลาในบ่อดิน เลี้ยงหมู ทำกระเป๋าลูกและส่งเสริมการปลูกถั่วดาวอินคา ในด้านสังคม ศาสนาคริสต์ในชุมชนโนนประเสริฐให้ความสำคัญกับการสร้างความเข้มแข็งให้กับคนในชุมชน โดยคริสตจักรมีหน้าที่ให้การเทศนาสั่งสอนตามหลักของศาสนาให้กับคริสตชนเป็นประจำทุกวันอาทิตย์และในวันสำคัญทางศาสนา มีการจัดอบรมสัมมนาเพื่อพัฒนาบุคลากรในหน่วยงานต่างๆ มีการสอนจริยธรรมของศาสนาคริสต์ให้กับนักเรียนโรงเรียนพรเมตตาคริสเตียน ส่วนการสังคมสงเคราะห์ เป็นการรวมกลุ่มของคนในชุมชนเพื่อช่วยเหลือสังคม เช่น กลุ่มช่วยเหลือชุมชนโดยการไปช่วยด้านา เกือบข้าว และสร้างศาลาประจำหมู่บ้าน การรวมกลุ่มของบุรุษและสตรีเพื่อสร้างความสัมพันธ์และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ชีวิตควบคู่กับการสานสัมพันธ์ระหว่างคนภายในชุมชนด้วย และการช่วยเหลือผู้ประสบภัยสึนามิที่อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

3. การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชนโนนประเสริฐ จังหวัดอุบลราชธานี

ภายหลังการเข้ามาของศาสนาคริสต์ พบว่า ในด้านเศรษฐกิจ ในอดีตคนในชุมชนประกอบอาชีพทำนาปี ซึ่งเป็นเศรษฐกิจแบบยังชีพ แต่ปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปมีการทำอาชีพที่หลากหลายขึ้น เช่น การประกอบอาชีพครู อาจารย์ ซึ่งเป็นอาชีพใหม่ที่เกิดขึ้นเนื่องจากการจัดตั้งโรงเรียนภายในชุมชน การค้าขาย ได้แก่ ร้านของชำ ที่ทำอยู่ในบ้านของตนเอง ร้านขายอาหารในโรงเรียน และผลิตน้ำดื่มขาย การทำอาชีพรับจ้าง ได้แก่ พนักงานมูลนิธิพระเมตตา รับส่งนักเรียน ช่างซ่อม กรรมกร การทำเกษตรเพื่อขาย เช่น การปลูกมันสำปะหลัง การปลูกถั่วดาวอินคา และอาชีพอื่นๆ ได้แก่ อาสาสมัครและมิชชันนารี ซึ่งกลายเป็นเศรษฐกิจแบบทุนนิยม คนในชุมชนใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย ใช้สินค้าฟุ่มเฟือยและมีหนี้สินเพิ่มขึ้น ในด้านสังคม ศาสนามีบทบาทสำคัญในการอยู่ร่วมกันอย่างสงบของคนในชุมชนโนนประเสริฐ โดยมีกฎเกณฑ์ของศาสนาเป็นตัวควบคุมความประพฤติและการประกอบอาชีพ ผู้อาวุโสยังคงมีบทบาทสำคัญในการอบรมสั่งสอนลูกหลานของตน คนในชุมชนอาศัยอยู่ร่วมกันในแบบเครือญาติที่มีสายเลือดเดียวกันและเพราะมีความเชื่อเดียวกัน ระบบครอบครัวเดี่ยวเพิ่งเกิดขึ้นในชุมชนนี้ คนในชุมชนมีค่านิยมด้านการศึกษาโดยส่งบุตรหลานให้เรียนใน โรงเรียนภายในชุมชนและต่างประเทศ นอกจากนี้ยังได้ปลูกฝังวัฒนธรรมพื้นถิ่นอีสานให้คงอยู่ต่อไปด้วยการถ่ายทอดกับเยาวชนรุ่นหลังผ่านการทำกิจกรรมทางศาสนาและเทศกาลสำคัญต่างๆ ผ่านศิลปะการแสดงแบบพื้นบ้านอีสาน คือ การเซิ้งสวิง การแสดงหมอลำ การเทศนาสั่งสอนคริสตชนในวันอาทิตย์โดยใช้ภาษาอีสานเพื่อสื่อความหมายของศาสนา หรือการใช้ภาษาอีสานสื่อสารกันในกลุ่มผู้สูงอายุ หรือในกลุ่มวัยรุ่นที่เป็นเพื่อนกัน และการใช้ภาษาไทยภาคกลางหรือภาษาอีสานสื่อสารกันภายในครอบครัว รวมทั้งอนุรักษ์การแต่งกายด้วยผ้าพื้นเมือง ปัจจุบันมีครอบครัวชาวต่างชาติมาอาศัยอยู่ในชุมชนจึงทำให้คนในชุมชนสามารถพูดคุยภาษาอังกฤษได้ เด็กในชุมชนสามารถพูดและเข้าใจภาษาอังกฤษ ในขณะที่เดียวกันเด็กต่างชาติก็สามารถพูดและเข้าใจภาษาอีสานและภาษาไทยภาคกลางได้เช่นกัน นอกจากนี้ยังเกิดประเพณีใหม่ที่ผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมอีสานกับวัฒนธรรมตะวันตกเข้าด้วยกันได้อย่างลงตัว เช่น การประกอบพิธีแต่งงานที่โบสถ์ และการสมานญาติผู้ใหญ่ในพิธีแต่งงานในโบสถ์

จากการนำเสนอข้างต้นจะเห็นได้ว่า ลักษณะด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมภายหลังการเข้ามาของศาสนาคริสต์ได้ทำให้โนนประเสริฐเกิดการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน กล่าวคือ ในด้านเศรษฐกิจ มีการประกอบอาชีพใหม่ๆ ส่งผลให้วิถีการดำเนินชีวิตเป็นแบบสังคมเมืองมากขึ้น ด้านสังคมและวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงไปเห็นความสำคัญของการศึกษาและมีค่านิยมคนที่มีการศึกษาโดยผู้ปกครองจะส่งเสริมให้ลูกหลานเรียนจบในระดับสูง การอาศัยอยู่ร่วมกันแบบเครือญาติ สถาบันครอบครัวยังทำหน้าที่ให้การอบรมสั่งสอนลูกหลานของตนและเป็นแบบอย่างให้กับคนรุ่นหลังในด้านการปฏิบัติตามหลักศาสนาคริสต์และวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของท้องถิ่น

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่องศาสนาศรีศตกับการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชนโนนประเสริฐ ตำบลพะลาน อำเภอนาตาล จังหวัดอุบลราชธานี โนนประเสริฐเป็นชุมชนดั้งเดิมไม่มีเพียงครอบครัวเดียวที่เข้ามาอาศัยอยู่ในโนนประเสริฐ คนในชุมชนมีความสัมพันธ์เป็นเครือญาติกัน ชุมชนอยู่ห่างไกล

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

จากตัวเมือง มีความขาดแคลนในหลายด้าน เช่น น้ำ ไฟฟ้า ถนน เศรษฐกิจและสิ่งอำนวยความสะดวก เมื่อคนในครอบครัวได้เปลี่ยนมานับถือในศาสนาคริสต์ทำให้ชุมชนนี้เกิดการเปลี่ยนแปลง และสามารถอภิปรายผลตามประเด็นที่ผู้วิจัยได้ค้นพบในการศึกษาดังนี้

1. การนับถือศาสนาคริสต์ในกลุ่มเครือญาติ การเป็นชุมชนที่นับถือในศาสนาคริสต์ของชุมชนโนนประเสริฐในปัจจุบัน มีจุดเริ่มต้นจากกลุ่มเครือญาติทางสายเลือดที่นับถือศาสนาคริสต์ในช่วงแรก แต่ทั้งนี้ก็จะเห็นว่าบุญแจสำคัญคือปู่พิมพา ทะยะสุทธิผู้ที่ป็นหัวหน้าครอบครัวซึ่งมีอำนาจและหน้าที่สูงสุดในการปกครองครอบครัว เมื่อหัวหน้าครอบครัวได้หันมานับถือศาสนาคริสต์จึงส่งผลให้ลูกหลานและญาติพี่น้องหันมานับถือในศาสนาคริสต์ด้วย แสดงให้เห็นว่าหัวหน้าครอบครัวเป็นคนสำคัญที่ถูกหลานให้ความเคารพเชื่อฟังและปฏิบัติตามผู้ที่อาวุโสกว่า สอดคล้องกับงานวิจัยของวรวิษา วงษ์วิเชียร, 2551 ที่พบว่าสังคมในชนบทไทยเป็นสังคมเกษตรกรรมที่มีความใกล้ชิดช่วยเหลือซึ่งกันและกันจะให้ความสำคัญต่อหัวหน้าครอบครัวและความเคารพผู้ที่มิอาวุโส แต่ขณะเดียวกันการเผยแผ่ศาสนาคริสต์ในชุมชนอื่นๆ อาจไม่ประสบผลสำเร็จในการทำให้คนหันมานับถือในศาสนาคริสต์เหมือนชุมชนโนนประเสริฐเสมอไป การที่นายพิมพาซึ่งเป็นหัวหน้าครอบครัวได้หันมานับถือในศาสนาคริสต์ถือได้ว่าเป็นบุญแจสำคัญเพราะทำให้ศาสนาคริสต์แพร่เข้าสู่สังคมเครือญาติและเจริญขึ้น ศาสนาคริสต์สามารถงใจได้ถูกช่วงเวลาและเหมาะสมจนทำให้ศาสนาคริสต์เจริญเติบโตในชุมชนโนนประเสริฐ สอดคล้องกับทฤษฎีแรงจูงใจ (Motivation Theory) ที่ว่า พฤติกรรมของมนุษย์ที่ปรากฏในสังคมเกิดจากความต้องการในส่วนลึกของมนุษย์ที่ต้องการเป็นที่ยอมรับจากคนอื่น ต้องการมีอิทธิพลเหนือคนอื่น และต้องการความสำเร็จในชีวิตมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น แต่ในขณะเดียวกัน การเผยแผ่ศาสนาคริสต์ในสังคมไทยอาจไม่ประสบผลสำเร็จในการงใจให้คนหันมานับถือในศาสนาคริสต์เหมือนชุมชนโนนประเสริฐเสมอไป สอดคล้องกับงานวิจัยของกฤษณา รังสิยพันธ์, 2523 ที่พบว่า การประกาศศาสนาในส่วนภูมิภาคด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อให้ประชาชนหันมายอมรับความเชื่อใหม่ไม่ประสบผลสำเร็จมากนักประชาชนรับแค่วิทยาการสมัยใหม่อันเป็นสื่อมากกว่าแก่นแท้ของศาสนา

2. สถาบันศาสนาคริสต์ในชุมชนโนนประเสริฐ คริสตชนในชุมชนโนนประเสริฐมีการประพฤติปฏิบัติตามหลักของศาสนาคริสต์อย่างเคร่งครัด ทุกวันอาทิตย์คนในชุมชนทั้งเด็กเล็ก หนุ่มสาว คนทำงานและผู้สูงอายุ จะหยุดงานในวันอาทิตย์เพื่อร่วมกันมีสการพระเจ้าที่คริสตจักรโนนประเสริฐ เรียนคำสอนและร่วมพิธีทางศาสนาคริสต์ คริสตจักรโนนประเสริฐเป็นศูนย์รวมของคนในชุมชนเพื่อร่วมกันประกอบพิธีทางศาสนาโดยมีผู้นำทางศาสนาที่เรียกว่าศิษยาภิบาล (Pastor) เป็นผู้ให้การเทศนาสั่งสอนสมาชิกให้ยึดถือและปฏิบัติตามหลักศาสนา เพื่อเสริมสร้างลักษณะนิสัยที่เหมาะสมและ เป็นบรรทัดฐานอันดีงามในการดำเนินชีวิต การเข้าร่วมกลุ่มอธิษฐานในวันพุธเพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนที่จะมีโอกาสพบปะพูดคุย มีความสนิทสนมกันมากขึ้น และการเข้าร่วมอบรมสัมมนาที่คริสตจักรได้จัดขึ้นเป็นประจำทุกๆ ปี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการหน้าที่ของสถาบันศาสนา (Functions of Religious Institution) ที่ว่าศาสนาคริสต์ทำหน้าที่ในการให้ความหมายกับชีวิตมนุษย์ ให้ความมั่นคงด้านจิตใจ ความเป็นปึกแผ่นเพราะมีความเชื่อเดียวกัน ศาสนาเป็นกฎหมายที่ช่วยควบคุมและจัดระเบียบในสังคม ศาสนาช่วยบรรเทาความทุกข์ร้อนและการสงเคราะห์ สอดคล้องกับงานวิจัยของวรวิทย์ บ่วงนาวา, 2541 ที่พบว่า ชาวบ้านมีความเชื่อว่าบริเวณหนองซ่งเข้้นั้นผีคู่ ผีแฉ่ง ทำให้ผู้คนเจ็บป่วยล้มตาย จึงเชิญ

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

บาทหลวงให้มาอยู่ในหมู่บ้าน เพราะเชื่อว่าบาทหลวงสามารถปราบผีได้ เมื่อบาทหลวงเข้ามาในหมู่บ้านแล้วก็ได้ช่วยเหลือชาวบ้าน จนทำให้ชาวบ้านหายจากโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ ทำให้ชาวบ้านเกิดความศรัทธาในศาสนาคริสต์ และมีความต้องการสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจด้วย ในด้านการถ่ายทอดความเชื่อจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งเพื่อดำรงอัตลักษณ์ไว้นั้น เป็นหน้าที่ของแต่ละครอบครัว ผู้อาวุโสและคริสตจักร ซึ่งแต่ละส่วนมีบทบาทสำคัญเพื่อให้การอบรมสั่งสอนลูกหลานของตนเองโดยแต่ละครอบครัวจะสอนผ่านการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน การเรียนการสอนในวันอาทิตย์หรือช่วงปิดเทอม การสั่งสอนจริยธรรมของศาสนาคริสต์และการจัดค่ายจริยธรรมในโรงเรียนพรเมตตาคริสเตียน และสอดคล้องกับงานวิจัยของงามพิศ สัตย์สงวน, 2548 ที่พบว่า สถาบันทางศาสนาคริสต์สามารถเผยแผ่ อนุรักษ์ ส่งเสริมจริยธรรมตามคตินิยมของศาสนาคริสต์และการศึกษาของบุตรหลานโดยผ่านพิธีทางศาสนา การสอนคำสอนในวันหยุดและวันสำคัญทางศาสนา การส่งเสริมการเรียนการสอนด้านศาสนศาสตร์ เพราะต้องการให้คนในท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินงานด้านการเผยแผ่ศาสนาภายใต้วัฒนธรรมของตนเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ เกียว อุค ลิ, 2539 ที่พบว่า การประกาศเผยแผ่ศาสนาต้องมีความเข้าใจในคำสอนหลักของพระเยซู เข้าใจในบริบทของสังคมนั้นๆ คนเป็นอย่างไรก็ทำอย่างนั้น จากนั้นก็สร้างผู้เชื่อ และสร้างคริสตจักรท้องถิ่นโดยผู้รับเชื่อทั้งหลาย ชุมชนคริสเตียนในประเทศไทยเริ่มด้วยการก่อตั้งคริสตจักรซึ่งถือว่าเป็นองค์กรที่มีอิทธิพลต่อสังคมไทยและมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อเผยแผ่ศาสนา ส่งผลให้มีผู้เชื่อในท้องถิ่นเพิ่มขึ้นและมีคริสตจักรท้องถิ่นเกิดขึ้นในหลายพื้นที่

3. การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชนโนนประเสริฐ จังหวัดอุบลราชธานี

ภายหลังการเข้ามาของคริสต์ศาสนา มีประเด็นที่น่าสนใจในด้านเศรษฐกิจ คือ ในอดีตชุมชนโนนประเสริฐเป็นชุมชนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เป็นการผลิตแบบยังชีพ แต่ปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปเมื่อศาสนาคริสต์ได้ดำเนินงานพัฒนาในรูปแบบต่างๆ ทำให้ชุมชนมีความเจริญมากขึ้น การประกอบอาชีพเริ่มเปลี่ยนแปลงไป เช่น ครู อาจารย์ ค้าขาย รับจ้าง มีขจันนรี เกษตรกรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพิมุข ชาญธนะวัฒน์, 2538 พบว่าความเชื่อทางศาสนามีความสัมพันธ์กับระบบเศรษฐกิจ ระบบการศึกษา และระบบอื่นๆ ภายในชุมชน ถ้าศาสนาเปลี่ยนแปลงไปย่อมส่งผลกระทบให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวบ้าน ซึ่งสามารถพบเห็นการเปลี่ยนแปลงด้านวัตถุได้ง่ายกว่าการเปลี่ยนแปลงด้านความคิด

ประเด็นด้านสังคมมีดังนี้ การมีค่านิยมทางการศึกษาตามแบบสังคมตะวันตกทำให้ผู้ปกครองส่งลูกหลานให้เรียนที่โรงเรียนภายในชุมชน เรียนต่อในประเทศและต่างประเทศ สอดคล้องกับงานวิจัยของเดือน คำดี, 2529 ที่พบว่า กลุ่มคริสตชนในสังคมไทยแม้จะเป็นคนกลุ่มน้อยแต่ก็มีอิทธิพลสูงในด้านเศรษฐกิจ สังคมและการศึกษา เพราะระบบการศึกษาและค่านิยมของสังคมแบบตะวันตกและทุนสนับสนุนจากต่างประเทศมีมากเป็นพิเศษนั่นเอง เมื่อคนมีการศึกษาสูงขึ้นทำให้อาชีพต่างๆ เปลี่ยนไป และกลายเป็นสังคมแบบทางการเพราะมีตำแหน่งและหน้าที่การทำงานที่รับผิดชอบ จากการมีค่านิยมทางการศึกษาทำให้คนเลือกเรียนในสาขาที่ตนเองถนัด และเมื่อจบการศึกษาอาจไม่สามารถทำงานในชุมชนได้ เนื่องจากไม่สอดคล้องกับสภาพของชุมชน อาจนำไปสู่การโยกย้ายเพื่อหางานทำที่อื่น หรือมีความต้องการเป็นอิสระซึ่งมีแนวโน้มเกิดขึ้นได้ในอนาคต

ประเด็นด้านวัฒนธรรมมีดังนี้ การที่ศาสนาคริสต์ซึ่งเป็นสิ่งที่อยู่ภายนอกสังคมแต่ได้แพร่เข้าสู่ชุมชนโนนประเสริฐที่คนในชุมชนนับถือในศาสนาพุทธแบบชาวบ้าน และฮีต-คองต่างๆ ปัจจุบันคนในชุมชนหัน

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

มานับถือศาสนาคริสต์ มีประเพณีและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อของศาสนาคริสต์ เช่น ประเพณีวันคริสต์มาส ประเพณีวันขอบคุณพระเจ้า ประเพณีในวันอาทิตย์ของทุกสัปดาห์ และประเพณีบางอย่างที่เคยปฏิบัติสืบทอดกันมายาวนานก็ยังคงดำเนินอยู่ปกติแต่จะเปลี่ยนแปลงในลักษณะรูปแบบของการทำพิธี เช่น พิธีแต่งงาน เป็นต้น สอดคล้องกับทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (Cultural Diffusion) ที่ว่า วัฒนธรรมจากแหล่งหนึ่งได้แพร่กระจายไปอีกแหล่งหนึ่งโดยมีบุคคลและการปฏิสัมพันธ์ของคนในสังคมที่ก่อให้เกิดการแพร่กระจาย และเกิดการรับสิ่งใหม่ๆ ขึ้นในสังคม มีผลทำให้วัฒนธรรมหนึ่งหรือทั้งสองวัฒนธรรมเกิดการเปลี่ยนแปลง สอดคล้องกับงานวิจัยของพิมุข ชาญชนะวัฒน์, 2538 ที่พบว่า การที่ชาวมุเซอแดงเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์นั้น ไม่ได้หมายความว่าลักษณะเฉพาะของมุเซอจะเปลี่ยนรูปแบบไปทั้งหมด เพราะสามารถเห็นความเป็นมุเซอได้จากเครื่องแต่งกาย ภาษาพูด ท่าเดินรำและอื่นๆ ซึ่งคริสตชนโนนประเสริฐก็ยังรักษารูปแบบของวัฒนธรรมอีสานไว้เหมือนเดิมไม่ว่าจะเป็นการใช้ภาษาอีสานในการสื่อสารระหว่างคนในชุมชน การแต่งกายด้วย ผ้าทอพื้นเมือง ภาษาพูด การแสดงหมอลำ การฟ้อนรำ การเคารพผู้อาวุโสและอื่นๆ และสอดคล้องกับงานวิจัยของพรณี พลไชยยา, 2536 ที่พบว่า การใช้ภาษาพื้นเมืองสื่อความหมายในศาสนาคริสต์และการปรับตัวให้เข้ากับสังคมอีสานได้ทำให้ศาสนาคริสต์เข้าไปถึงคนอีสาน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรส่งเสริมให้คนในชุมชนในการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนที่ตนอาศัย เช่น ประเพณีและพิธีทางศาสนา เพื่อส่งเสริมให้คนในชุมชนได้แสดงพลังความสามัคคีและการเสียสละ ทำให้คนและชุมชนเข้มแข็ง
2. หน่วยงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องควรเผยแพร่เพื่อสร้างองค์ความรู้ในท้องถิ่น และสร้างความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของชุมชน
3. ในการศึกษาภาคสนามเพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ จำเป็นที่ผู้ศึกษาต้องสร้างความเข้าใจอันดีกับคนในชุมชน และการที่จะได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชนนั้นก็ต่อเมื่อคนในชุมชนเห็นความสำคัญและประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษาจึงจะทำให้การศึกษาประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยชุมชนศาสนาคริสต์ในพื้นที่อื่นถึงปัจจัยต่างๆ ที่จะส่งผลต่อชุมชนหรือไม่ ข้อดีและข้อเสียจากการเข้ามาของสิ่งภายนอก
2. ควรศึกษาวิจัยการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในพื้นที่อื่นๆ เพื่อจะได้ข้อมูลที่ทำให้สังคมหรือชุมชนนั้นเกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาหรือการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน
3. ควรศึกษาการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและวัฒนธรรมท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ที่ทำให้สังคมเสื่อมสลาย ในขณะที่เดียวกันสังคมก็พยายามคงลักษณะเดิมของท้องถิ่นไว้เช่นกัน

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

เอกสารอ้างอิง

- กฤษณา รังสิยานันท์ (2523) “การขยายตัวขององค์กรคริสเตียนและผลที่มีต่อสังคมไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2371-2500” วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เลียว อุค ลิ (2539) “การเผยแผ่ศาสนาคริสต์กับการตอบสนองของชาวพื้นเมืองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ระหว่าง ค.ศ. 1511-1990” สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- งามพิศ สัตย์สงวน (2544) “การหน้าที่ที่กำลังเปลี่ยนแปลงของสถาบันศาสนาในกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษา ศาสนาคริสต์” จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จี ไมเคิล เอ็มปิง (2548) การปฏิวัติจากความมืดสู่ความสว่าง. A LABOURERS IN THE HARVEST.
- เดือน คำดี (2529) การเผยแผ่ศาสนาคริสต์ในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ กรุงเทพมหานคร
- พรณี พลไชยา (2536) “บทบาทของมิชชันนารีคาทอลิกในอีสานปี พ.ศ. 2424-2496” วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พิกุล ชาญธนะวัฒน์ (2538) “คริสต์ศาสนากับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชาวมุขเซอแดง การศึกษา เปรียบเทียบ เฉพาะกรณีระหว่างหมู่บ้านยาป่าเหนกับหมู่บ้านแสนคำลือ ในกิ่งอำเภอปางมะผ้า จังหวัด แม่ฮ่องสอน” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เริงฤทธิ์ พลนามอินทร์ (2552) “ ศาสนาคริสต์กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพ ชีวิตอย่างยั่งยืนของชุมชนในภาคอีสาน ” วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัย มหาสารคาม.
- วรวิทย์ บ่วงนาวา (2536) “พัฒนาการชุมชนคาทอลิกพื้นฐาน ศึกษากรณีบ้านซ่งแย้ ตำบลคำเตย กิ่งอำเภอไทย เจริญจังหวัดชัยภูมิ ” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วิรัช งามวิจิตร (2551) “ความเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตคนไทยเชื้อสายเวียดนามที่นับถือศาสนาคริสต์นิกาย โรมันคาทอลิกการศึกษาหมู่บ้านญวน อำเภองครักษ์ จังหวัดนครนายก” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลป ศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2555). ประวัติศาสตร์ศาสนาคริสต์. สืบค้นเมื่อ 21 สิงหาคม 2555, จาก <https://th.wikipedia.org/wiki/ประวัติศาสตร์ศาสนาคริสต์>.
- สุพรรณิ ชะโลธรและคณะ (2548) หนังสือเรียนประวัติศาสตร์มัธยมศึกษาปีที่4-6 ประสานมิตร กรุงเทพมหานคร.